

מקורות בענין איסור שהיה, אכילה, והנאה ביום יד' אחר חצות

Page 1 of 5 – YIJE 5781 – Set 9

- 1 תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ד עמוד ב
- 2 תנן התם, רבי מאיר אומר: אוכלין כל חמש ושורפין בתחלת שש. רבי יהודה אומר: אוכלין כל ארבע, ותולין כל
- 3 חמש, ושורפין בתחלת שש. דכולי עלמא מיהא חמץ משש שעות ולמעלה, אסור, מנלן? אמר אביי: תרי קראי
- 4 כתיבי, כתיב שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם וכתוב אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם. הא כיצד?
- 5 לרבות ארבעה עשר לביעור. - ואימא: לרבות לילי חמשה עשר לביעור, דסלקא דעתך אמינא: ימים כתיב, ימים -
- 6 אין, לילות - לא, קא משמע לן: אפילו לילות. - ההוא לא איצטריכא ליה
- 7 תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ה עמוד א
- 8 דהא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ, ואכילת חמץ לאכילת מצה. השבתת שאור לאכילת חמץ - דכתיב
- 9 שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל אכל מחמצת ונכרתה. ואכילת חמץ לאכילת מצה - דכתיב כל מחמצת
- 10 לא תאכלו בכל מושבתיכם תאכלו מצות (וגו') וכתוב ביה במצה בערב תאכלו מצת. - ואימא לרבות ליל ארבעה
- 11 עשר לביעור! - ביום כתיב. - ואימא מצפרא! - אך חלק
- 12 דבי רבי ישמעאל תנא: מצינו ארבעה עשר שנקרא ראשון, שנאמר בראשן בארבעה עשר יום לחדש. רב נחמן בר
- 13 יצחק אומר: ראשון - דמעיקרא משמע, דאמר קרא הראשון אדם תולד. - אלא מעתה, ולקחתם לכם ביום הראשון
- 14 הכי נמי ראשון דמעיקרא משמע? - שאני התם, דכתיב ושמתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים, מה שביעי - שביעי
- 15 לחג, אף ראשון - ראשון לחג. - הכא נמי כתיב אך ביום הראשון תשביתו, שבעת ימים מצות תאכלו! - אם כן נכתוב
- 16 קרא ראשון, הראשון למה לי? שמע מינה לכדאמרן. - אי הכי, התם נמי הראשון למה לי? ותו: התם דכתיב ביום
- 17 הראשון שבתון וביום השמיני שבתון אימר ראשון דמעיקרא משמע! - שאני התם, דאמר קרא וביום השמיני שבתון
- 18 מה שמיני - שמיני דחג, אף ראשון - ראשון דחג. הראשון למה לי? - למעוטי חולו של מועד. - חולו של מועד
- 19 מראשון ושמיני נפקא! - איצטריך, סלקא דעתך אמינא: הואיל דכתב רחמנא וביום השמיני, וי"ו מוסיף על ענין
- 20 ראשון, דאפילו בחולו של מועד - קא משמע לן. - ולא לכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ה"א? ותו: התם דכתיב ביום
- 21 הראשון מקרא קדש יהיה לכם ראשון דמעיקרא משמע! - אלא: הני שלשה ראשון מיבעי ליה לכדנתי דבי רבי
- 22 ישמעאל. דתנא דבי רבי ישמעאל: בשכר שלשה ראשון זכו לשלשה ראשון - להכרית זרעו של עשו, לבנין בית
- 23 המקדש, ולשמו של משיח. להכרית זרעו של עשו - דכתיב - ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער. ולבנין בית
- 24 המקדש - דכתיב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו. ולשמו של משיח - דכתיב ראשון לציון הנה הנם
- 25 רבא אומר מהכא: לא תשחט על חמץ דם זבחי - לא תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים. - ואימא: כל חד וחד כי שחיט!
- 26 - זמן שחיטה אמר רחמנא. תניא נמי הכי: אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם - מערב יום טוב, או אינו אלא
- 27 ביום טוב עצמו - תלמוד לומר לא תשחט על חמץ דם זבחי - לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים, דברי רבי
- 28 ישמעאל. רבי עקיבא אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם וכתוב כל מלאכה
- 29 לא (תעשו) +מסורת הש"ס: [יעשה בהם] + ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה. רבי יוסי אומר: אינו צריך, הרי הוא
- 30 אומר אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם - מערב יום טוב, או אינו אלא ביום טוב - תלמוד לומר: אך - חלק.
- 31 ;ואי ביום טוב עצמו - מי שרי? הא איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ, ואכילת חמץ לאכילת מצה! - אמר רבא
- 32 תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ה עמוד ב
- 33 שמע מינה מדרבי עקיבא תלת; שמע מינה: אין ביעור חמץ אלא שריפה, ושמע מינה: הבערה לחלק יצאת, ושמע
- 34 מינה: לא אמרינן הואיל והותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך

מקורות בענין איסור שהיה, אכילה, והנאה ביום יד' אחר חצות

Page 2 of 5 – YIJE 5781 – Set 9

- 1 תוספות מסכת פסחים דף ד עמוד ב
- 2 וכתוב אך ביום הראשון תשביתו - פי' הקונטרס מדמחייב ביום הראשון להשבית מכלל דמקצתו מותר ואין נראה
- 3 לר"י דהא תשביתו הבערה היא ולא צוה הכתוב לשורפו אלא לאחר איסורו ועוד אי ממשמעות דיום ראשון משמע
- 4 מקצת מותר מה צריך לאך חלק
- 5
- 6 מהר"ם חלאווה מסכת פסחים דף ד עמוד ב
- 7 מנא לן. פירש"י ז"ל לר' מאיר דאלו לר' יהודא הא נפקא ליה לקמן מלא תאכל עליו חמץ. ומסתבר דלכולי עלמא
- 8 קמבעיא ליה ולאסור השבתה דאלו מדר' יהודא הוה אמינא דדוקא באכילה אסור וכדכתיב לא תאכל עליו חמץ אבל
- 9 בהשביתה לא מחייב אלא חמץ ומצה עמו בבית ומשו"ה מייתי מהני קראי ותדע לך דלא אפשר למימר דאליבא דר'
- 10 מאיר ולעבור עליו קא מבעיא ליה דגרסי בירושלמי ר"מ אומר משש שעות ולמעלה מדבריהם ר' יהודא אומר משש
- 11 שעות ולמעלה מד"ת מאי טעמיה דר"מ דכתיב לא תאכל עליו חמץ על אכילתו ור' יהודא דריש לא תאכל על
- 12 שחיטתו אלא ודאי להשביתה קא מבעיא ליה ולכולי עלמא נמי ואפילו לר"ש חיוב עשה דהשביתה מיהא איכא ואפילו
- 13 בלפני זמנו אלא דאינו עובר בלאו תדע דאי לא כי היכי דאשכחן כמה סתמיה ליבא דר"ש דהאוכל חמץ משש שעות
- 14 ולמעלה אינו עובר עליו מי לא משתמיט תנא למימר דחמץ משש שעות ולמעלה מותר ועוד דאם איתא אן דקיימא
- 15 לן כר"ש דבין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר עליו המקדש בחמץ משש שעות ולמעלה קדושין דאפי'
- 16 תימא דמדרבנן אסור לא אתי דרבנן למפקע קדושין דאורייתא וליתא דלרב גידל דאמר לקמן המקדש בחמץ משש
- 17 ולמעלה אפי' בחיטי קרדנייתי אין חוששין לקדושין וזהו דעת הרב בעל המאור ז"ל וליתא דלכאורה משמע לקמן
- 18 דהא רב גידל הלכה היא כדבעינן למכתב. ואף על גב דקא פסיק רבא לקמן בפרק כל שעה הלכתא חמץ בזמנו בין
- 19 במינו בין שלא במינו אסור במשהו שלא בזמנו בין במינו בין שאינו מינו מותר כר"ש אין בכלל שלא בזמנו אלא
- 20 לאחר זמנו אבל לפני זמנו זמנו מקרי דתנן עבר זמנו אסור בהנאתו ואמרינן עלה בגמרא לא נצרכה לשעות דרבנן
- 21 ולא ממעט לפני זמנו אלא כי קתני תוך זמנו כדאמרינן לר' יהודא תלתא קראי כתיבי חד לפני זמנו וחד לתוך זמנו
- 22 וחד לאחר זמנו אבל בסתם זמנו משש שעות ולמעלה משמע מיהו בעשה דאך ביום הראשון תשביתו ליכא מאן
- 23 דפליג דעל כרחין בי"ד הוא ואך חלק והלכך לר"ש נמי כיון שחייב להשביתו אסור הוא בהנאתו ומדאוריית' אלא
- 24 דלא עבר עליה בלאו ולר' יהודא עבר עליה בין באכילה בין בהנאה ובהא פליגי דר' יהודא אית ליה תלתא קראי
- 25 ומשעה שאסור באכילה אסור בהנאה. ור"ש לית ליה אלא חד קרא לתוך זמנו וקם ליה לפני זמנו במאי דכתיב ביה
- 26 בהדיא עשה דתשביתו ופש ליה לאחר זמנו בהיתר גמור דהא לא כתיב ביה מידי דאורייתא אלא דמדרבנן קנסיה
- 27 בחמץ של ישראל ובעיני' כדלקמן (ח"י)
- 28
- 29 ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה קצט
- 30 והמצוה הקצ"ט היא שהזהירנו מאכול חמץ אחר חצות יום ארבעה עשר מניסן והוא אמרו (ראה יו) לא תאכל עליו
- 31 חמץ. וכנוי עליו שב על כבש הפסח שאנו חייבין לשחטו בין הערבים יום ארבעה עשר בניסן ואמר מעת שיגיע זמן
- 32 שחיטתו לא תאכל עליו חמץ. ובגמר פסחים (כח ב) מניין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא בלא תעשה
- 33 שנאמר לא תאכל עליו חמץ. ושם (ד ב) אמרו דכולי עלמא מיחת /מיהת/ חמץ משש שעות ולמעלה דאורייתא. כן
- 34 מצאנו בכל הנוסחאות המדויקות שנקראו לפני זקני התלמוד. ושם (ב ב) אמרו בטעם איסור אכילת החמץ בשעה
- 35 ששית, עבדו רבנן הרחקה יתירא כי היכי דלא ליגע באיסורא דאורייתא. ומי שעבר ואכל חמץ אחר חצות לוקה.
- 36 וכבר התבאר משפטי מצוה זו בתחלת פסחים

מקורות בענין איסור שהיה, אכילה, והנאה ביום יד' אחר חצות

Page 3 of 5 – YIJE 5781 – Set 9

- 1 השגות הרמב"ן לספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה קצט
- 2 כתב הרב והמצוה קצ"ט שנמנענו מלאכול חמץ אחר חצות יום ארבעה עשר בניסן והוא אמרו ית' לא תאכל עליו
- 3 חמץ מלת עליו היא שבה אל כבש הפסח שהחובה בו בזבחתו בין הערבים. וגם זה אינו כהלכה. כי מה שאמרו
- 4 בגמר פסחים (כח ב) מנין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהוא בלא תעשה שנאמר לא תאכל עליו חמץ הם
- 5 דברי ר' יהודה ור' שמעון חלק עליו שם אמר לו ר' שמעון וכי איפשר לומר כן והלא כבר נאמר לא תאכל עליו חמץ
- 6 שבעת ימים תאכל עליו מצות בשעה שישנו בקום אכול מצה ישנו בבל תאכל עליו חמץ בשעה שאינו בקום אכול
- 7 מצה אינו בבל תאכל חמץ. והלכה כר' שמעון והוא שהחמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר עליו בולא
- 8 כלום. ומלת עליו שבה אל כבש הפסח היא על אכילתו כמו שאמר שבעת ימים תאכל עליו מצות. ומפורש
- 9 בירושלמי שלדברי ר' יהודה עליו על שחיטתו ולדברי ר' שמעון על אכילתו. והתמה מן הראיה שלקח ממה
- 10 שמצא בלשון הנסחאות המדויקות שנקראו על זקני התלמוד דכולי עלמא מיהת חמץ משש שעות ולמעלה
- 11 דאורייתא. שזה אינו אלא על הסכמתם ששורפין בתחלת שש שהוא חייב לבערו מן התורה ממצות תשביתו
- 12 שאור מבתיכם והוא ודאי אסור באכילה מדקאי עלה במצות השבתה אבל אין בו לאו. ובפירוש אמרו (ד ב)
- 13 דכולי עלמא מיהת חמץ משש שעות ולמעלה דאורייתא מנא לן אמר אביי תרי קראי כתיבי שבעת ימים שאור לא
- 14 ימצא בבתיכם וכתוב אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם הא כיצד לרבות ארבעה עשר לביעור. הנה זה
- 15 מבואר שמה שאמרו בחמץ משש שעות ולמעלה דאורייתא שאינו אלא במצות השבתה זו שהוציאו ממדרש פסוק
- 16 זה אך ביום הראשון תשביתו שאור והלכה כן. והכלל שההלכה מזה בחמץ קודם זמנו שאינו עובר עליו בולא
- 17 כלום ארצה שאין בו לאו, שאין הלכה כר' יהודה שנותן לאו באכילתו כמו שהזכרנו ולא כדברי מי שנותן לאו
- 18 בקיומו בלבד ודורש לא תשחט על חמץ דם זבחי שזה אינו אלא לשוחט את הפסח על החמץ. וכבר באר הרב
- 19 :: זה במצות קט"ו. והנה גם זה יחסר מחשבון הלאוין
- 20 רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק א.
- 21 הלכה ח
- 22 אסור לאכול חמץ ביום ארבעה עשר מחצות היום ולמעלה שהוא מתחלת שעה שביעית ביום, וכל האוכל בזמן הזה
- 23 ז לוקה מן התורה שנאמר +דברים ט"ז+ לא תאכל עליו חמץ, כלומר על קרבן הפסח, כך למדו מפי השמועה
- 24 בפירוש דבר זה לא תאכל חמץ משעה שראויה לשחיטת הפסח שהוא בין הערבים והוא חצי היום. +השגת
- 25 הראב"ד/ וכל האוכל בזמן הזה לוקה מן התורה. א"א מלקות מחצות ואילך אינו מחוור דכיון דקי"ל כר"ש /פסחים/
- 26 (כח) בלפני זמנו ואחר זמנו דלא דריש הנך קראי לא תאכל לא תאכלו בלפני זמנו ולאחר זמנו נהי דאסור באכילה
- 27 מן התורה מיום הראשון תשביתו שאור או מלא תשחט על חמץ כדברא /פסחים/ (ה) אבל איסור הנאה ליכא מן
- 28 +התורה ומלקות נמי ליכא
- 29 רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ב
- 30 הלכה א
- 31 מצות עשה מן התורה להשבית החמץ קודם זמן איסור א אכילתו שנאמר +שמות י"ב+ ביום הראשון תשביתו
- 32 שאור מבתיכם, ומפי השמועה למדו שראשון זה הוא יום ארבעה עשר, וראיה לדבר זה מה שכתוב בתורה +שמות
- 33 ל"ד+ לא תשחט על חמץ דם זבחי כלומר לא תשחט הפסח ועדיין החמץ קיים, ושחיטת הפסח הוא יום ארבעה
- 34 עשר אחר חצות
- 35 המאור הקטן מסכת פסחים דף ג עמוד א
- 36 והא דאמר רב גידל אמר רב המקדש משש שעות ולמעלה אפי' בחיטי קורדנייתא אין חוששין לקדושין אף על פי
- 37 שכתבה הרי"ף ז"ל לא נראה לנו לסמוך עליה דרב לטעמיה דס"ל כר' יהודה דאמר חמץ משש שעות ולמעלה עובר
- 38 עליו מן התורה וחכמים עשו לה סייג שעה ששית מדבריהם ולא קי"ל הכי אלא כר"ש דאמר בין לפני זמנו בין לאחר

מקורות בענין איסור שהיה, אכילה, והנאה ביום יד' אחר חצות

Page 4 of 5 – YIJE 5781 – Set 9

- 1 זמנו אינו עובר עליו בולא כלום הלכך חוששין לקידושיו מיהו אף על גב דס"ל לר"ש אינו עובר עליו בולא כלום לא
2 מצינו שחלק ר"ש על מדרש אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם אך חלק א"נ דכתיב לא תשחט על חמץ דם
3 זבחי לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים ואי אכיל ליה מיכל משש שעות ולמעלה עד הערב אינו עובר באכילתו
4 שאין לך השבתה גדולה מזו אבל לכתחלה אין לו לשהותו משנכנסה שעה ששית דקיימא עליה מצות תשביתו
5 מתחלת שעה שביעית מדכתיב אך חלק
- 6 כתוב שם לראב"ד מסכת פסחים דף ג עמוד א
- 7 אמר אברהם: מי יתן ויחריש וקולו לא ישמע שקורא לאכילה השבתה יושבת מאנוש זכרו. וכל דבריו רוח שקר,
8 שהרי אפילו דרך שריפתו אינו רשאי ליהנות ממנו כל שכן אכילה. והאמת כי רבי שמעון מודה שהוא אסור באכילה
9 משש שעות ולמעלה אסור תורה מקרא [שמות יב טו], אך ביום הראשון וכו' או [שמות לד כה] מלא תשחט על חמץ
10 וכו', אבל איסור הנאה אין לו דלא כתיב ביה לא תאכל ולא יאכל כמו שדרש רבי יהודה. מכל מקום אסור (ב)בל
11 יראה ובל ימצא יש בו מכח העשה שנאמר בו: תשביתו. הילכך אינו רשאי לשהותו אלא ימכרו או יבערנו. זהו דעת
12 רבי שמעון דבר תורה, ואם קבעו הלכה כמותו בלאחר זמנו במה שהוזכר במשנתנו לא נקבע הלכה כמותו בלפני
13 זמנו שלא נזכר במשנתנו, אבל כולן שוים בשורפים בתחלת שש או במפרר וזורה לרוח שהוא אבוד. ...וליא
14 לדחויי לדרב גידל דהא סוגיין כותיה בענין הבודק צריך שיבטל [דף ו ב; ז א], וכדאוקימנא מתניתין בפרק כל שעה
15 [דף כא ב] כותיה דקתני עבר זמנו אסור בהנאתו, ואמרינן עלה פשיטא ומתריצין לה כדרב גידל. וכל דבריו כחרס
16 הנשבר....ירושלמי [פ"א ה"ד] ורבי מאיר [אומר] משש שעות ולמעלה מדבריהם, ור' יהודה [אומר] משש ולמעלה
17 דבר תורה. מאי טעמא דרבי מאיר אך ביום הראשון [שמות יב טו] זה ט"ו, יכול משתחשך תלמוד לומר: אך, תן לו
18 שעה קודם שקיעת החמה. .. הנה דברי רבי מאיר כדברי רבי שמעון ואפילו הכי אין חוששין לקדושיו. וכל דבריו
19 רוח שקר
- 20 מלחמת ה' מסכת פסחים דף ג עמוד א
- 21 ועוד והא דאמר רב גידל אמר רב המקדש משש שעות ולמעלה אפי' בחיטי קורדנייתא אין חוששין לקדושין אף על
22 פי שכתבה הרי"ף ז"ל לא נראה לנו לסמוך עליה דרב לטעמיה כו' עד ואי אכיל ליה מיכל משש שעות ולמעלה עד
23 הערב אינו עובר באכילתו שאין לך השבתה גדולה מזו
- 24 **אמר הכותב אין זו נכון שאין לך בתורה דבר שצריך השבתה ומותר באכילה וכך אמרו בגמרא דכולי עלמא**
25 **מיהת חמץ משש שעות ולמעלה אסור מדאורייתא ולא אמרו צריך ביעור מדאורייתא לפי שיש בכלל השבתה**
26 **שבתורה אסור אכילה ולרבי שמעון ולרבי מאיר אחד איסור אכילה ואחד מצות ביעור מהכא נפקי ומשעה שהוא**
27 **אסור באכילה אסור בהנאה ואפילו לר' שמעון מיהו לאו מדאורייתא דהא לא קאי עילויה אלא במצות השבתה ולא**
28 **כתיב ביה לא תאכל לא תאכלו כבתוך זמנו אלא מדרבנן גזירה שמא ישהה ולא יבער ויאכל ...**
- 29 הר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף ג עמוד א
- 30 והר"ז הלוי ז"ל השיב על הרב אלפסי ז"ל שהביא הא דרב גידל אמר רב בהלכותיו ואמר דרב לטעמיה דס"ל כר'
31 יהודה דאמר חמץ מו' שעות ולמעלה אסור מן התורה כדאיתא בפרק כל שעה (דף כח ב) ומיתסר נמי בהנאה
32 ומשום הכי אין חוששין לקדושיו אבל לדידן דס"ל כר"ש דס"ל דבין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר עליו בלא
33 כלום חוששין לקדושיו אלו דבריו ז"ל ואינם נכונים מטעם שכבר כתבתי בחידושי דאפילו ר' שמעון מודה דחמץ מו'
34 שעות ולמעלה מיתסר בהנאה מדאורייתא כמו שכתבתי שם בס"ד
- 35

מקורות בענין איסור שהיה, אכילה, והנאה ביום יד' אחר חצות

Page 5 of 5 – YIJE 5781 – Set 9

- 1 תוספות מסכת פסחים דף כח עמוד ב
- 2 רבי שמעון אומר חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו אינו עובר עליו בלא כלום - נראה דלרבי שמעון נהי דאין עובר עליו
- 3 בלאו דחמץ לפני זמנו מודה הוא דאסור באכילה משש שעות ולמעלה מדאמרין בפ"ק (לעיל דף יד.) אין שורפין
- 4 תרומה טהורה עם הטמאה משמע הא לבדה שורפין בשש ואי מותרת לאכול יאכלנה עד הלילה ועוד דקאמר
- 5 משעה שאסור באכילה אסור בהנאה אתאן לת"ק מכלל דלרבי שמעון אסור באכילה אף על פי שאינו אסור בהנאה
- 6 דהיינו אחר שש ונראה דנפקא ליה מתשביתו ומאך חלק ומשמע תשביתו שלא כדרך הנאה דהיינו אכילה אבל
- 7 להסיקו תחת תבשילו מותר לרבי שמעון וא"ת למה שורפין בשש לרבי שמעון יסיקנו עד הלילה מעט מעט תחת
- 8 תבשילו וי"ל דגזרינן שמא יאכלנו וכן לרבי יוסי הגלילי דשרי חמץ להסיקו תחת תבשילו היינו הכל ביחד אבל מעט
- 9 מעט לא שמא יאכלנו דמסתמא אית ליה אור לארבעה עשר בודקין וכו
- 10 תוספות מסכת פסחים דף כח עמוד ב
- 11 וחד לפני זמנו - וא"ת ולחזקיה מנלן איסור הנאה לפני זמנו דליכא אלא חד לא יאכל וההוא מסברא מוקמינן לתוך
- 12 זמנו ואור"י כיון דחד מהנהו קראי משמע איסור הנאה לא נחלק ביניהם
- 13 '.השוה תוס' חכמי אנגליה על אתר- שלר"י- איה"נ אין איסוה"נ קודם זמנו!